

методику уроку. Очевидно, що сьогодні моделювання і проектування уроку вимагають технологізації та інструментального прагматичного підходу, бо 6-8 типів уроку з різною структурою, які можемо побачити у дослідженнях із дидактики, неможливо використовувати як повсякденний інструмент вчителя. Пропонована нами міжпредметна технологія проведення компетентнісно орієнтованого уроку, залежно від предметного наповнення і дидактичних завдань уроку, може набувати різних характеристик (тип уроку: набуття нових знань чи формування умінь тощо, так і зміст: математичний, природознавчий, мовно-літературний та ін.)

Опрацювання значної кількості інноваційних технологій і навчання вчителів-практиків дозволили нам сформулювати і запропонувати просту і доступну для будь-якого вчителя модель-матрицю, за якою будь-який урок складається з трьох частин: вступної, основної та підсумкової. Така технологічна матриця уроку побудована з урахуванням психолого-дидактичних закономірностей і є універсальною – такою, що дає змогу реалізовувати будь-які цілі й завдання уроку за умови коректного формулювання освітніх результатів навчання учнів. Розглянемо її детальніше.

Вступна частина уроку (зазвичай перші 5-7 хв.) є етапом актуалізації та мотивації навчання: учні залучаються до процесу активного згадування того, що вони знають про тему уроку, аналізують власні знання та уявлення, визначають їх рівень, щоб додавати нові. Це також підвищує увагу учнів до теми, проблеми, будить їхню зацікавленість, тобто виконує мотивуючу функцію.

В основній частині (до 35 хв. уроку) вчитель організовує активну діяльність учнів із дослідження, осмислення матеріалу, пошуку відповідей на раніше поставлені питання, формулювання нових запитань і пошуку відповідей на них. Тут обов'язковими є два елементи – індивідуальний пошук учнів та обмін ідеями в групах, парах чи загальному колі, причому особистий пошук мусить неодмінно передувати обміну думками.

Третя – *підсумкова частина уроку* – поєднує узагальнення нового матеріалу, що опрацьований на уроці, та рефлексію. Це найважливіша фаза для розвитку критичного мислення, що є рефлексивним за своєю природою. До того ж рівень рефлексії завжди впливає на рівень мотивації.

За такою структурою будуються й інші форми навчання: практичні і лабораторні заняття, екскурсії, проектна робота.

Якщо подивитися на три описані вище частини з погляду традиційного уроку, то очевидно, що глибинна сутність такої побудови значно відрізняється від звичного і досі так званого комбінованого уроку. Також елементи новизни містяться в методах та прийомах навчання, які орієнтуються на цю сутність.

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСКУСІЇ У ГРОМАДЯНСЬКІЙ ОСВІТІ УЧНІВ ЛІЦЕЮ

Т.О. Ремех, кандидат пед. наук

У ході дослідження теми «Методичні засади компетентнісно орієнтованої історичної та громадянської освіти в ліцеї» визначено особливості застосування дискусій у навчанні учнів курсу «Громадянська освіта». Обговорення суперечливих питань суспільної політики є необхідною умовою навчання учнів основ демократії,

підготування до ефективного виконання соціальних ролей, розвитку їхньої громадянської компетентності.

Дискусія – це усна або письмова форма організації обговорення питання з різних точок зору. Як комунікативна взаємодія групи учнів, її організують для обговорення спірного питання.

Існує певний зв'язок між обговоренням суперечливих питань суспільного життя та: 1) соціальними ролями, виконуваними людьми в суспільстві, адже наявність у людини навичок дискутування допомагає дійти згоди з іншими, знайти компроміс, змінити власну позицію на підставі нового усвідомлення реальності, ухвалювати рішення на основі інформації з множинними перспективами, що сприяє розвитку демократичних співтовариств на ґрунті спільної діяльності; 2) знаннями і компетентністю учнів, так як участь у дискусіях удосконалює знання учнів про суспільство, розвиває їхню мотивацію щодо власної поінформованості, розуміння демократичних ідей на основі конкретних прикладів, сприяє досягненню глибшого усвідомлення власної позиції та позицій інших; 3) розвитком громадянських умінь і навичок учнів через те, що участь у дискусіях розвиває комунікативні вміння учнів, навички позитивної взаємодії та співпраці, формує толерантність, поцінювання гідності інших людей; 4) формуванням громадянської позиції учнів, тому що дискусія сприяє позитивному, толерантному сприйняттю учнями різноманіття, усвідомлення його важливості в умовах демократії; 5) розвитком громадянських цінностей, оскільки дискусія підтримує демократичні цінності суспільства (свобода слова, плюралізм, ідеологічна багатоманітність), сприяє усвідомленню важливості демократичних процедур та процесів, впливаючи на формування готовності та здатності учнів брати участь у суспільних рухах, акціях, громадських заходах, виборах тощо.

При застосуванні навчальної дискусії на уроках громадянської освіти в учнів розвиваються такі основні навички як-от: аргументування (надання аргументів, підтверджень, доводів, свідчень, доказів на користь істинності погляду на проблему; дискутування (вміння вести дискусію, колективно обговорювати суперечливі питання, виявляти істину, знаходити правильний розв'язок проблеми через висловлення власних міркувань та зіставлення поглядів опонентів на проблему).

Учні необхідно готувати до зіткнення з різноманітними суспільними проблемами – громадяни демократичного суспільства мають уміти обговорювати природу суспільного блага та шляхи його досягнення.

АКЦЕНТУАЦІЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАННЯ ФІЛОСОФІЇ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В ЛІЦЕЇ

*В. Ю. Кришмарел, кандидат філос. наук,
старший науковий співробітник*

У результаті узагальнювально-впроваджувального етапу дослідження «Методичні засади компетентнісно орієнтованої історичної і громадянської освіти в ліцеї» було узагальнено теоретико-експериментальну роботу та висвітлено її